

У творчай спадчыне песняра сацыялістычных перамогаў Петруся Броўкі ёсць узьнёслыя радкі:

Насыпаем сваё збожжа,
Ганарымся *працаднямі*.
Хутка вернецца машына
І ў наступны пойдзе рэйс.

Дзе народны паэт бачыў калгасніка, які ганарыўся сваімі *працаднямі* — застаецца загадкаю. Хіба ў вар'ятні.

Вельмі часта матэрыяльным эквівалентам *працадня* былі нават не крыху збожжа й ня колькі бульбінаў, а ўсяго толькі крывыя палачкі ў зашмальцаваным сшытку калгаснага „ўчотчыка“.

Але адначасна кошт *працадня* бываў і надзвычай высокі — за падслуханую сэксотам размову пра нішчымныя калгасныя *працадні* можна было атрымаць 10 гадоў сталінскіх лягераў.

Працадзень сьпісалі ў архіў сацыялістычнага будаўніцтва толькі ў 60-ыя гады. Але калі наш унікальны рынкавы сацыялізм будзе разьвівацца хуткімі тэмпамі, зноў можна чакаць увядзеньня яшчэ зусім сьвежага ў памяці беларусаў *працадня*, пра які прыгоннае калгаснае сялянства складала па-народнаму трапную прыпеўку:

*Працадзень наш, працадзень,
Зноў у сраку цэлы дзень...*

Прадрозьвёрстка

Сяржук Сокалаў-Воюш

У беларускай літаратуры ёсць мёртвае слова „харчрасклад“, якое ў народзе заўсёды называлі „*прадрозьвёрсткай*“. Чужая зьява — чужое слова. Нялюбых, зьнянавідных.

Разьвёрстка — плянавае разьмеркаваньне чаго-небудзь. Адсюль *прадрозьвёрстка* — плянавае разьмеркаваньне прадуктаў харчаваньня, якому ў бальшавікоў папярэднічала канфіскацыя гэтых самых прадуктаў. Таму *прадрозьвёрстку* праводзілі ўзброеныя *прадатрады*. У савецкай літаратуры пісалася, што гэтыя атрады складаліся з прыемных маладых людзей-рамантыкаў, якія марылі пра сусьветную рэвалюцыю і дзеля яе не шкадавалі ні сябе, ні іншых. Гісторыя ж сьведчыць, што гэтыя „рамантыкі“ пакідалі пасяля сябе галодных, зьнэрваваных людзей, якія нярэдка бралі ў рукі зброю і ішлі ў лес, каб адтуль давесці рамантыкам, што жыцьцё — больш празаічная і сур'ёзная рэч. Савецкая гістарычная навука называла гэтых людзей бандытамі, а беларуская вёска чакала ад гэтых партызанаў заступніцтва.

Едзе, едзе *прадрозьвёрстка*,
Ужо вёска блізка,
А на самым першым возе
Сядзіць камуністы.
Цьвіце, цьвіце чарамшына,
А ў ёй балахоўцы.
Парубалі *прадрозьвёрстку*
Маладыя хлопцы.